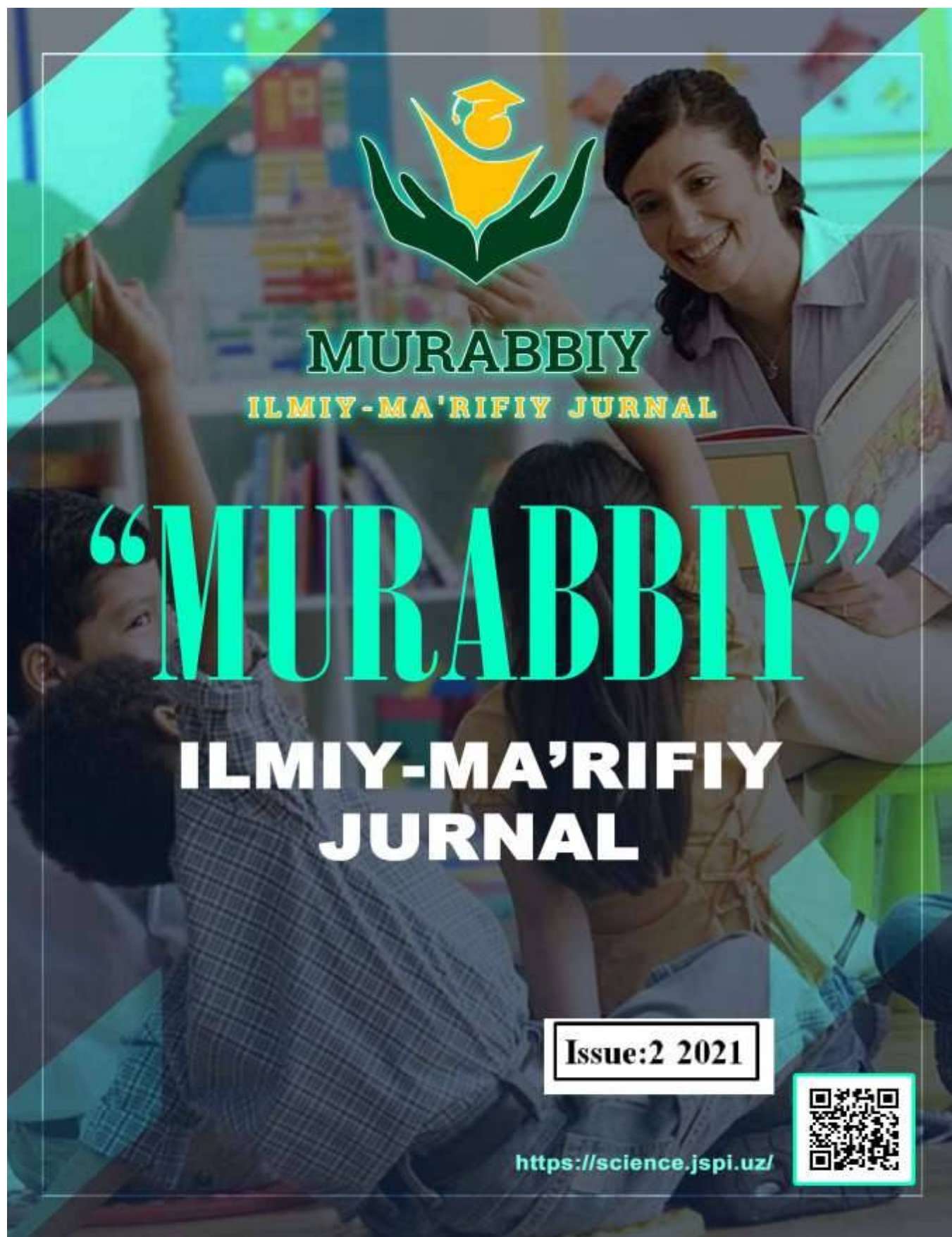

Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor
B.M.Ochilova - Professor
D.Khodjimetova - assistant professor
A.Pardaev - assistant professor
M.N.Khoshimkhonov - assistant professor
A.I.Saidkasimov - assistant professor -
F.K.Akhmedov - assistant professor
B.E.Toshboev - assistant professor
I.N.Akhmedov - PhD
D.Salimova - PhD
N.N.Alimov - assistant professor
M.Saidov - Ph.D.
X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev
Jizzakh State Pedagogical Institute,
Uzbekistan
Phone: +998933091877
e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

**ONLINE ELECTRONIC
JOURNAL**

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali
"Mentor" scientific-educational
journal

Научно-просветительский
журнал "Наставник"

Indexed By:

Published By:

<https://science.jspi.uz/>

Jizzakh State Pedagogical
Institute, Uzbekistan

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	Н.А.Шермухамедова	Даврнинг руҳи ва таълим тизими ислохотларининг мутаносиблиги	4-10
2	С.С.Агзамходжаева	Аёл маънавияти – ҳаёт зийнати	11-16
3	О.М.Ғайбуллаев	Ёшларда диний бағрикенгликни шакллантиришнинг фалсафий моҳияти	17-20
4	Г.М.Тўраева	Юксак маънавият маъсулияти	21-28
5	Ф.Б.Файзиева	Ёшлар кибер ижтимоийлашуви амалий социологик тадқиқот объекти сифатида	29-32
6	Ф.Маматқулов	Шахс камолотида маънавиятнинг ўрни	33-38
7	А.А.Қамбаров	Ёшларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилишда диний ислохотлар масаласи	39-42
8	С.Э.Ибрагимов	Баркамол авлодни шакллантиришда ғўзаллик тушунчасининг аҳамияти	43-47
9	И.М.Арзиматова	Глобаллашувнинг ёшлар маънавий тарбиясига салбий таъсири	48-51
10	G.X.To`rayeva	Globalashuv sharoitida yoshlarda axborot istemoli madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari	52-55
11	У.Б.Муҳаммадиев	Маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашиш ўзликни англашдадир	56-60
12	Н.Алиматова	Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал кадрларнинг роли	61-65
13	S.A. Pilyak	Analysis of the concept of identity in the context of cultural heritage interpretation	66-71
14	Н.Тангиров	Ижод жараёнининг фалсафий таҳлили	72-75
15	М.Мамажонова	Глобаллашув ва маънавий таҳдидларнинг моҳият-мазмуни	76-78
16	Б. Б. Жалолов	Зардуштийлик таълимоти манбалари таҳлилианализ источников учения зороатризма	79-82
17	Ф.Абдусаматов	Ёшлар тарбиясида ислом омили	83-86
18	А.А.Абдурахмонов	Давлат ва жамият бошқарувида ёшлар муаммоларини ҳал қилишнинг устувор йўналишлари	87-91
19	M.Nabiyev	Globalashuv sharoitida ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan mafkuraviy	92-96

		tarbiyaning ahamiyati	
20	М.Маматмусаева	Глобаллашув шароитида мафкуравий тарбиянинг ўрни: муаъммо ва ечимлар	97-101
21	Н.Davlatova	Jizzax vohasi tojiklari: an’anaviy turmush tarzi va urf-odatlar	102-108
22	З.Миркомилова	Глобаллашув: манфаатлар ва зиддиятлар	109-114
23	С.Музаффаров	Миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш маънавий ҳаётнинг долзарб вазифаси	115-118
24	С.Тоштемирова	Глобаллашув шароитида маънавиятни шакллантиришда диний бағрикенгликнинг аҳамияти	119-121
25	С.Каримов	Шахснинг ҳаётий мақсадлари ва уларнинг ижтимоий аҳамияти	122-124
26	А.Э.Зиётова, Э.А.Бозоров	Глобаллашув шароитида маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашда таълим-тарбия муассасаларининг вазифалари	125-129
27	А.Ш.Эшмуҳаматов, Ж.Хушбақов	Амир Темур салтанатининг вужудга келиши	130-133
28	А.Пармонов	Ёшлар ватанпарварлиги - хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш кафолати	134-140
29	П.Қулматов	Шах маънавиятини шакллантиришда ота-она масъулияти	141-144
30	Ш.Ж.Хашимов, С.Х.Хашимова	Маънавий глобаллашув, ахборотлашган жамият ва ёшлар тарбияси	145-148
31	А.Холбоев	Ёш авлодни юксак маънавиятли шахс қилиб тарбиялашнинг назарий – педагогик асослари	149-154

ГЛОБАЛЛАШУВ ШАРОИТИДА ЁШЛАР ОНГИДА МИЛЛИЙ ҒОЯНИ ШАҚЛЛАНТИРИШДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ РОЛИ

Н.Алиматова - ф.ф.н., ТДИУ“Ижтимоий фанлар” кафедраси доценти

Инсоният тараққиёти ва жамият ҳаётининг жаҳон миқёсида интеграциялашиши натижасида содир бўлаётган жараёнларнинг оламшумул аҳамият касб этиши «глобаллашув» тушунчасида ўз ифодасини топомқда. Дунёга янгича оламшумул нуқтаи назарнинг вужудга келиши коммуникация воситаларидаги туб ўзгаришлар, инвестициялардаги янги жараёнлар, универсал технологияларнинг тарқалиши глобализациянинг асосий омилларидир.

Глобаллашув жараёни инсоният ҳаётининг барча соҳаларига таъсир қилиб, алоҳида мамлакатларни жаҳон ҳамжамятига, алоҳида кишиларни эса бутун дунё универсал технологиялари ва ахборот тизимларига боғлайди. Натижада, илм-фан ва инсон билиши чегаралари кенгайиб, янги бозорлар (капитал, валюта бозори, суғурта бозори ва ҳоказо), янги воситалар пайдо бўлади (турли ахборот тизимлари, интернет, уяли алоқа). Булар эса, ўз навбатида, янги назорат воситаларини талаб этади. Бугунги кунда иқтисодий-сиёсий ҳамкорлик, интеллектуал мулк, интернетдан фойдаланиш соҳаларида янги халқаро меъёрий хужжатлар ишлаб чиқилиб, мамлакатларнинг ички қонунлари ҳам уларга мослаштириб борилмоқда. Ушбу жараёнлардан Ўзбекистон ҳам четда қолаётгани йўқ. Глобаллашув жараёнида мамлакатимиз ёшларининг маънавий дунёсига таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ахборий таҳдидларнинг олдини олишда миллий ғоянинг ўрни катталиги таъкидланмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқида: “Ёшларимизнинг мустақил фикрлайдиган, юксак интеллектуал ва маънавий салоҳиятга эга бўлиб, дунё миқёсида ўз тенгдошларига ҳеч қайси соҳада бўш келмайдиган инсонлар бўлиб камол топиши, бахтли бўлиши учун давлатимиз ва жамиятимизнинг бор куч ва имкониятларини сафарбар этамиз”,- деган эдилар. Ана шундай юксак маънавиятли, билимли, маърифатли ёшларни тарбиялашда, уларнинг онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал кадриятларнинг роли бекиёсдир.

Интеллект (лот. Intellectus-билиш, тушуниш, идрок қилиш)-инсоннинг ақлий қобилияти, ҳаётни, атроф-муҳитни онгда айнан акс эттириш ва ўзгартириш, фикрлаш, ўқиш-ўрганиш, дунёни билиш ва ижтимоий тажрибани қабул қилиш қобилияти, турли масалаларни ҳал қилиш, бир қарорга келиш, оқилона иш тутиш, воқеаларни олдиндан кўра билиш лаёқати[3].

Кадриятлар деганда инсон ва инсоният учун ижобий аҳамиятли бўлган барча нарсалар тушунилади. Инсоният тарихи унга хизмат қиладиган, ўзи яратган, суянадиган ва қўллаб-қувватлайдиган кадриятлар дунёсининг кенгайиши, бойиш ва такомиллашиш тарихидир. Инсоният ўзининг кундалик меҳнати билан яратаётган сунъий нарсалар дунёсида яшайди. Биз яратаётган ушбу моддий ва маънавий бойликлар оламининг гултожи, сараси кадриятлардир. **Кадрият ва кадрият мезонлари кишиларга, уларнинг хулқ-атворини тартибга солиш ва тўғри йўналтиришга хизмат қилади.** Бундай ўзига хос бошқаришнинг самарадорлиги кишиларимизнинг кадриятлар оламини билишига боғлиқ[3].

Интеллектуал кадриятлар деганда инсон ақл-заковати ёрдамида вужудга келтирилган ғоя, билим, ахборот тушунилади. Маънавий кадриятларнинг таркибига киради. Илм-фан ҳам интеллектуал кадриятлар жумласидандир.

Фан дунё ҳақидаги билимлар тизими, ижтимоий онг шаклларида биридир. У янги билимларни эгаллаш билан боғлиқ фаолиятни ҳам, бу фаолиятнинг маҳсули-оламнинг илмий манзараси асосини ташкил этувчи билимларни ҳам ўз ичига олади; инсон билимининг айрим соҳаларини ҳам ифодалайди. Фаннинг бевосита мақсади ўзининг ўрганиш предмети ҳисобланган воқеликнинг қонунларини кашф этиш асосида шу воқеликнинг жараён ва ҳодисаларини таърифлаш, тушунтириш, олдиндан айтиб беришдир.

Фан-бу одамнинг олий фаолиятларидан бири, ўсимликлар ва ҳайвонлар эса бу ҳислатдан холидирлар. Одам дунёдаги, коинотдаги, оламдаги барча нарсаларнинг сирларини билиб олишга қизиқади, чунки бу билимлардан у

манфаатдордир. Фан одам, жамият ҳаётида, турмушда доимий маслаҳатчи ва ёрдамчидир. Фан бўлмаса деҳқончилик ва саноат, транспорт ва энергетика, инфорацион ва маданият воситалари бўлмас эди. Фан табиий ва ижтимоий жараёнларнинг одам миёсидаги инъикосидир.

Ўзбекистон – илм-фан ва маданият қадимдан тараққий этган мамлакатлардан бири. Ўрта Осиё, хусусан, Ўзбекистон ҳудудида айниқса, астрономия, математика, кимё, тиббиёт, меъморлик, маъданшунослик, фалсафа, тилшунослик, мусиқа, адабиётшунослик ривожланган. Ўзбекистон олимлари ўз илмий асарлари ва кашфиётлари билан жаҳон илм-фани ва маданиятига муносиб ҳисса қўшдилар.

Мисол учун “Мажлиси уламо, ёки “Дор ул-ҳикма ва л-маориф” деб номланган илм даргоҳи ҳозирги вақтда Хоразм Маъмун академияси расман қисқа муддат бор-йўғи 17 йил фаолият кўрсатган. Лекин бу илмий даргоҳ асрлар оша етиб келган катта илмий анъаналар қудратини шу қадар оқилона ишга солдики, натижада жаҳон илмининг кейинги минг йиллиги тараққиётига улкан замин яратилди. Ибн Ироқ, Беруний, Масихий, Ибн Сино, Ҳаммор ва бошқа кўплаб улуғ алломаларнинг ишларини кейинги авлодлар давом эттирдилар [4].

Ҳозирги даврда фан Ўзбекистонда жамият тараққиётини олға силжитувчи куч ва восита бўлиб хизмат қилмоқда. Халқ ва миллат дунёқарашини шакллантириш, таълим-тарбия, ахлоқ нормаларини вужудга келтириш, маънавий баркамол инсонни тарбиялашда алоҳида ўрин тутмоқда.

Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.Каримов “..таълим соҳасида замонавий ахборот ва компьютер технологиялари, интернет тизими, рақамли ва кенг форматли телекоммуникацияларнинг замонавий усулларини ўзлаштириш, бугунги тараққиёт даражасини белгилаб берадиган бундай илғор ютуқлар нафақат мактаб, лицей ва коллежлар, олий ўқув юртларига, балки ҳар қайси оила ҳаётига кенг кириб бориши учун замин туғдиришнинг аҳамияти”нинг катталиги тўғрисида фикр билдирган эдилар [5].

Ахборот ҳам интеллектуал кадриятлар сирасига киради. Бугунги кунда ёшлар асосан ахборот манбаи сифатида интернетга мурожаат этишади. “Юртимизда Интернет тизимидан фойдаланувчилар сафи жадал суръатлар билан кенгайиб бормоқда. Бугунги кунда уларнинг сони 6 миллиондан ортиб кетгани буни тасдиқлаб турибди” [6]. Интернетдаги фаолиятнинг ижобий томонлари қуйидагилар бўлиши мумкин:

- 1) дунёқарашнинг кенгайиши;

- 2) объектив ва негатив ахборотларни қабул қилиб, уларни таҳлил қилиш имконияти (бунда ёш йигит ёки қизнинг ахборотга “тўқ” бўлиши ва уларни саралай олиш қобилияти муҳим аҳамият касб этади. Агар унда ахборотга бўлган “дид” бўлмаса, у ахборот оқимида “чўкиб” кетиши мумкин, яъни таъсирига берилиб кетиши мумкин);
- 3) масофавий ўқишларда иштирок этиш имконияти;
- 4) ахборотларни танлаш имконияти борлиги[7].

Шу билан бирга интернетнинг улкан имкониятлари, унда ахборот оқимининг тезкорлиги, аудиториянинг чекланмаганлиги ёвуз кучларнинг манфаатларига ҳам хизмат қилади.

Ёшларни энг аввало Ватанга эътиқодли, урф-одат ва қадрияларимизга садоқатли қилиб тарбияласакки, исталган бузғунчи ахборотларга нисбатан уларнинг ўз ахборот иммунитетлари шаклланади. Шунини айтиш керакки, ахборотлашув жараёнлари жамият тараққиётига ижобий таъсир кўрсатади. Чунки ахборот – бу ҳозирги замон цивилизациясининг ўзига хос ютуғи, халқлар, давлатлар, мамлакатларни яқинлаштирадиган, жаҳон сиёсий ижтимоий жараёнларини бошқаришга хизмат қиладиган ҳодиса эканлиги яхши маълум. Ахборотдан фойдаланиш маданияти ўз-ўзидан келмайди, бундай маданият бир қатор омилларга боғлиқ. Биринчидан, ахборот истеъмол қилувчи ёшлар шахсий юксак маданиятга эга бўлишлари лозим. Иккинчидан, оммавий ахборот воситалари ва бошқа манбалардан келаётган маълумотлар маъзини чақиб, уларнинг муаллифлари мақсадларини англаб олиш керак. Учинидан, касбий ўсиш ва шахсий дунёқарашни ривожлантирадиган маълумотларни олиб, кераксиз ахборотни тезда эсдан чиқариш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Миллий энциклопедияси. Т.: Ўзбекистон Миллий энциклопедияси, 2002. - Б.179
2. Мустақиллик. Изоҳли илмий-оммабоп луғат. Т.: Шарқ, 1998. - Б.281
3. Файзуллаев О. Фалсафа ва фанлар методологияси. Т.: Фалсафа ва ҳуқуқ. 2006. - Б.16
4. Исҳоқов М. Цивилизацион жараёнлар ва Хоразм Маъмун акадкмияси. Т.: Фуқаролик жамияти, 2006. 7-сон. - Б.21
5. Каримов И. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тарққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустуҳкам пойдевордир. Т.: Ўзбекистон, 2009. - Б.26
6. Каримов И. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Т.: Ўзбекистон, 2010. - Б.31

7. Мўминов Н. Глобаллашув жараёни ва ахборот завфсизлиги. Infocom. Uz веб сайти.